

II ПОЈАМ УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ

Уставност и законитост су битни правни принципи без којих нема правне државе – они су услов али и средство (инструмент) њеног остваривања. Као што и правна држава има своје правно и метаправно значење, тако и ови принципи имају и своју правну и политичку садржину. У правном смислу, уставност и законитост означавају да правни поредак има одређена својства и квалитет – да је у њему успостављен примат супериорност) устава и закона над свим осталим нижим правним актима и прописима. У таквом правном поретку је успостављена хијерархија правних аката и прописа на чијем врху стоје устав и закони као највиши правни акти, при чему је и сам устав један закон и то највиши (супер) закон сваке земље. Устав као врховни закон представља основну норму правног поретка – он установљава тај поредак, све остале акте у њему, али је и основ за њихову усклађеност и правну ваљаност и важење јер може да изазове њихово санкционисање па и изопштавање из важећег правног поретка путем механизма судске (уставносудске) контроле уставности и законитости. Устав као највиши закон земље је основа сваког правног поретка, основна норма (*grundnorm*) из које проистичу све остале норме и акти. Такав устав одређује доносиоца и начин стварања закона као нижег акта од себе, као што и закон са своје стране одређује поступак доношења и садржину нижих аката од себе. Тако су устав и закон основ стварања и важења свих правних аката и норми, али и материјалних радњи. Они се појављују као виша норма која одређује стварање ниже норме, тако да је нижа норма створена према одредбама више норме и из ње извлачи своју важност и мора са њом да буде у сагласности да би се примењивала. По свом односу према осталим правним актима, устав и закон су појаве исте врсте јер обезбеђују правну хијерархију и усклађеност свих правних аката. Зато проф. Павле Николић сматра да је уставност само виши облик законитости или на виши степен подигнута законитост. Но, уставност (и законитост) не изражава само одговарајућу структуру и хармоничност правног поретка. Она указује и на појаву самог устава – његово постојање и доношење или тзв. процес конституционализма. Отуда су уставност и устав повезане појаве јер је доношење устава пратило и успостављање уставности, као што је и развијање законодавства водило успостављању и учвршћивању законитости. Не треба да чуди што се устав и уставност и у обичном говору, али и правно-политичком језику (изражавању) поистовећују и замењују јер указују на исту ствар или појаву па и на исто